

LO PARE FALGÀS
(Mn. Cinto Verdaguer)

Si l'ermita del Mont no té campana,
¿què en fa del campanar?
Cada dia la Verge la demana,
¿qui li voldrà donar?

Se'n va el pare Falgàs cap a Girona,
a casa d'un courer,
que de la fosa en treu una de bona
per l'acimat cloquer.

—Doncs, per quin bou heu fosa eixa esquella?
—¿Esquella li dieu?
lo courer li respon, —¿per qui l'he feta?
per vós, si la moveu.

Agafant-la pel jou, d'una braçada,
se la carrega a coll,
una biga que veu arraconada
servint-li de bescoll.

En la Rossoladora se traboca;
hi puja tan rabent
que com cera blaníssima la roca
ses genolleres pren.

Uns batedors del pobre frare es riuen;
—¿No aneu prou carregat?
Eixa campana, si voleu, —li diuen—
vos l'omplirem de blat.—

N'hi posen, d'una a una, set quarteres,
i dant-los-en mercès,
juga, pujant al Mont per les dreces,
a qui correrà més.

Puja el blat al graner del santuari,
l'esquella al campanar;
—A se gaire més alt, —diu—, l'arribar-hi
m'hauria fet suar!—

L'ELIONOR

L'Elionor tenia
catorze anys i tres hores
quan va posar-se a treballar.
Aquestes coses queden
enregistrades a la sang per sempre.
Duia trenes, encara,
i deia:
"sí, senyor" i "bones tardes".
La gent se l'estimava,
l'Elionor, tan tendra,
i ella cantava
mentre
feia córrer l'escombra.
Els anys, però, a dins la fàbrica,
es dilueixen
en l'opaca
grisor de les finestres,
i al cap de poc l'Elionor no hauria
pas sabut dir
d'on li venien
les ganes de plorar,
ni aquella irreprimible
sensació de solitud.
Les dones deien que
el que li passava
era que
es feia gran i que aquells mals
es curaven casant-se i tenint criatures.
L'Elionor, d'acord amb la molt sàvia
predicció de les dones,
va créixer, es va casar i va tenir fills.
El gran, que era una noia,
feia tot just tres hores
que havia complert els catorze anys
quan va posar-se a treballar.
Encara duia trenes
i deia: "sí, senyor" i "bones tardes".

Miquel Martí i Pol

TANNKAS DE LES QUATRE ESTACIONS

(Carles Riba)

L'última rosa
s'ha obert sobre l'espina:
sembla una dama.
No la cullis: guardem-la
pels rossinyols de l'ombra.

Diré llimones,
pomes rosades, roses,
sal i petxines,
i es pensaran que passes
entre els jardins i l'ona.

Penso en vosaltres
ametllers de Siurana,
blanca esperança
d'efímeres banderes
en l'aspror irremeiable.

Núvol sense altre,
blanc en la tarda blava

passes, a penes
impur, a la ventura
d'un vent que ni sospira.

L'alba gelosa
ha robat el meu somni
son bes, sa gorja.
Tres roses m'esperaven:
he perdonat el dia.

Passen corrues,
xiscles i salts de noies.
L'erta finestra
de ma tristesa, ho sento,
fremeix d'ésser tan closa.

Sembla, aquests xiscles
d'oreneta, que esquincin
la tarda prima.
Cor, ja tornen les barques
amb la vela esblaimada.

L'AMETLLER

(Joan Maragall)

A mig aire de la serra
veig un ametller florit:
Déu te guard, bandera blanca,
dies ha que t'he delit!
Ets la pau que s'anuncia
entre el sol, núvols i vents...
No ets encara el millor temps
però en tens tota l'alegria.

AUCA TRÀGICA I MORT DEL PLEM

(Salvador Espriu)

*Recitada per l'Altíssim, orb de la
parròquia de Sinera, acompanyat
de la Neua, honesta i magra,
barjaula de professió.*

Valga'ns el Crist del Calvari
i la Verge del Remei
de Sinera (per l'octubre
ballarem al seu aplec).

Ara voldria contar-vos
el vostre pobre ceguet
una història esdevinguda
més enllà del Collsacreu.

Admireu-me la pintura
de Maria del Roser.
Fixeu-vos que ben deixada:
sembla una mare de déu.

Els pares tenien masos
per la banda del Vallès
i mil bosses plenes d'unces
del senyor Carles Tercer.

Malgrat tanta de riquesa,
són senzills i bona gent.
Viuen tranquils i feliços,
per arreu escampant bé.

Ens aterria de sobte
la comarca un bandoler,
corrompuda salvatgina
pudent a ceba i mesquer.

Lleva les pells en escorça,
encén cases i pallers.
Mascles i dones tremolen
quan senten el nom del Plem.
L'espant obliga els pagesos

a empaitar-lo en sometent.
El cerquen per calls i boscos,
no el troben en cap indret.

No poden mai atrapar-lo,
no pararan el flagell.
Apareix, fantasmagòric,
on hom l'esperava menys.

Martiritza, roba, crema,
evita paranys i ceps.
Encalçat pels espartenyets,
s'esmuny enmig d'arbuixells.

Però un jorn, entre dos llostres,
veu la noia. El sentiment
que floreix al cor del brètol,
l'assenyalo amb el punter.

Un missatge trametia
a Maria del Roser:
"Si no vens amb mi, pubilla,
preparat a l'escarment."

La donzella s'hi avenia,
a ningú no dirà res.
De la Divina Venjança
serà l'humil instrument.

Enfortida pel propòsit,
després d'oracions i precés,
per la fosca, segons tractes,
a l'erola es dirigeix.

Cau l'anyell dintre les urpes

del pelut llop carnisser.
La lluna mira l'escena
i corre a explicar-la al vent.

Trepitjant fulles de coure
i algun grill escadusser,
al catau se l'emportava,
mig refugi i mig femer.

Beu i folga llarga estona:
em penso que no pot més.
Ajaçat s'endormiscava
amb postures de mesell.

Mentre ronca i escarritxa,
entre somnis innocents,
una destrala afilada
se li clava en el clatell.

La sangota maleïda
s'escola a dojo pel trenc.
L'homeiera s'esgarrifa
blanca com aquest paper.

Fuig després a les palpentes,
per la nit buida d'estels.
Amb els arbres ensopega,
s'entrebanca amb les arrels.

En arribar s'esmortia,
però la feta ha acomplert.
La nova s'estén de pressa,
treballen els campaners.

Tothom contempla la fera,
la volten molt a pleret,
sense soroll de cap mena,
no fos cas que es desvetllés.

Baixen el cos a la tarda,
amarrat a un semaler,
a cada pas la despulla
es gronxava en desgavell.

Els portadors s'escriuïen,
tement un nou bellugueig.
Volen damunt negres ombres
d'aligots o d'esparvers.

Més tard els veïns celebren
la gesta de la Roser.
Garlandes i lluminàries
engalanen els carrers.

La proclamen heroïna
de cinquanta llogarrets,
més ella pateix callada
perquè espera naixement.

La casen a corre-cuita,
per legitimar el bateig,
amb un jove que parlava
castellà carrabiner.

Es consumeix sempre trista,
els grans ulls fits en el cel.
Les absoltes li cantaven
sota borrallons de neu.

Vilatans, la corda acabo.
Tot seguit la mossa ve,
fresca i fragant com un lliri,
a passar-vos el platet.

Si em doneu cèntims d'almoïna,
per vosaltres resaré,
fins que em faci les tres pedres
a la Verge del Remei.

RETROBAMENT
(Francesc Parcerisas)

S'han torbat casualment
mentre surten del concert,
entre els crits i les empentes
d'aquest públic elegant,
i aturats a la vorera
xerren de tot mentre minven
els llums i es buida el carrer.
Llur delit, ara, és tan gran
que ni poden recordar
quants anys fa que s'estimaren.
Però no parlen d'això,
no evoquen pas temps passats.
Hi ha tant i tant a explicar-se!

I aquest goig és tan intens
que els obliga a fer un esforç
perquè no se'ls endugui
una falsa embriaguesa.
Tenen por que la disbauxa
del record, malmès pel temps
i l'ofec de les distàncies,
pertorbi aquest desig
reincident, el deliri
que acompanya llurs paraules.

Només a la cambra anònima
d'un hotel al llit on jeuen,
com si justament avui
acabessin de trobar-se,
llurs cossos evocaran,
sense vergonya, els anys
que, d'amagat d'ells mateixos,
gairebé sense saber-ho,
no han fet res més que esperar-se.

DITS

(Gabriel Ferrater)

Lleugera, s'iniciava
la pluja d'una nit.
Lleugers, es confiaven
els teus dits en els meus dits.
Un instant menut d'adéu.
Oh, només per dos dies.
Em sommeies a través
del llagrimaig que plovia
damunt el teu abric de cuir.

Tremolor dels bruscos túnels
per on te'm perds: cor confús,
aquesta nit faig engrunes
amb la traça de record
que tinc als dits. Buits dos dies,
van prémer l'ombra del toc
dels teus dits, quan te'm perdies.

DESTINS MESQUINS

(Salvador Oliva)

Delerós d'un país d'anomenada
que avalés una mica els seus escrits,
un poeta va anar als Estats Units
a acabar una novel·la començada.

I, en veure la grandesa deparada
per aquells gratacels tan alts i ardits,
ell s'aferrava als folis manuscrits
per sentir un tast de fama anticipada.

Però el destí que de res no té cura,
amb un sol cop el va deixar atuït:
un gàngster va robar-li el manuscrit,

que, en lloc d'esdevenir literatura,
va ser paper higiènic i una impura
deixalla del triomf inassolit.

SOBRE UN TEMA DE VICENTE ALEIXANDRE
(Carles Riba)

Se querian. Sufrian...
...Se querian, sabedlo.

S'estimaven. Patien
que això significués
voler-se; decantar-se
des de les nits ardents
cap a l'esclat dels dies,
per més innocentment
comprendre segons l'ordre
de la mar sota el cel,
de l'arrel dins la terra
quan la flor es construeix,
del color en el migdia,
del riu cap al ponent,
dels mots com una forma
més dura del secret.

S'estimaven. Patien
des de la llum, units
en un sol fruit d'absència
que madurava, llis
i opac, de l'enllunada
memòria de llurs nits.
Eren dos, sapiguen-ho,
que heu trobat i que heu vist
separats entre els altres
dins el nombre indistint.
La ciutat era vostra
i ells eren pelegrins.

Pelegrins l'un de l'altre,
com d'un déu escondit
que feien cert erms d'hores,
no tombats de país.
Llurs passos es perdien
sobre una terra humil,
que se'ls feia més baixa,
com si el foc ne fugís
i els prengué per endur-se'ls
cap al cim del sentit.
Com més alts, més donaven
la raó al desig.

Sapiguen-ho, es volien
per no morir d'amor.
Dos cossos es nuaven
com un crit en dos noms.
Dues vides petites
responien pel món,
i el seu deute de flama
s'alleujava en dolçor.
S'estimaven: deixeu-los
sorpresos de llur goig.
Per servir-se de l'ànima,
que ha estat subtil el cos!
Quan l'ànima els desperti,
tornaran a voler-se
i a patir d'ésser dos.

JOAN DE L'ÓS
(Josep Maria de Sagarra)

Joan de l'Ós passava pel camí:
s'asseu i escalfa al sol les dues mans
que estiraven les barbes dels gegants,
I se n'arrenca un brot de romaní,

i li diu: "Romaní, bon romaní,
per aquella virtut que Déu t'ha dat,
no em diries on és el goig perdut,
tu que ho saps tot i ets ple d'humilitat?"

*Joan de l'Ós és vell i geperut
i es decanta a la font per veure's bé,
i tot esgarrifat s'hi mira i crida
la força que no té i li sembla mentida.*

* * *

Joan de l'Ós camina dropament
i vol fer veure encara que és valent.

*Tenia tres germanes més menudes,
i els parlava de tu per fer-los por,
quan al llit despullades i ajagudes
no podia adormir-les la cançó.*

Però jo m'hi tombava molt contenta,
i m'entrava un repòs de cap a peus,
i pensava en ta barba tan lluenta
com el pelatge bru de les guineus.

* * *

—Quin temps aquell! La trena escabellada
tota aromada de perfum boscà,
jo em ficava ben sol a la porxada
de la casa embruixada,

tot content com si anés a folgar
a l'hostal de la malmaridada.

*I encenia fogaina, i canta i canta
per desfer tots els mals encantaments,
quan sortia el gegant de millor planta,*

i si acàs deia: “A mi tots els valents!”
jo l'investia, i no se n'adonava
que la boca i el nas li sanguejava
i li feia saltar totes les dents!

* * *

—D'aquestes coses n'era ple tothom,
i per les grans nevades
les bruixes maleïen el teu nom
dins les teules trencades.

—Ja han fugit, i mai més no tornaran
a emportar-se'n els bous i les arades,
i a malmirar l'infant;

ni amargaran la llet de les ovelles
i quan sigueu al llit
no vindran a xiular-vos les orelles

mentre ronca el marit.

*Quin desfer boires amb les mans alçades!
I quan eren ja foscos els camins
i la lluna rient per les teulades,
jo caminava cap als pins.*

Ai com són lluny aquelles primaveres
càlides en el freu i el tossal!
Com t'has podrit, ma jaça de falgueres!
Ja no és per mi la molsa del penyal!

Em persegueix tothora la basarda,
ja no em fa goig el caminar de nit,
i entre el bruc el bedoll i l'olivarda
va ronsejant mon cos agemolit.

*Ai, tu que ets rossa i ets encara fresca
i tens fills que comencen a ser grans,
ara que el temps em guanya la juguesca,
no em donaràs l'almoina de tes mans?*

No em donaràs, tu que fores valenta,
i vas ser un dia a sopar al meu costat,
una miqueta de palla, calenta
del baf del ramat?

Deixa'm el cavall blanc o bé l'arada,
que encar que m'arrossegui pel camí,
no tinc la mà gamada
i encar puc fer via amb el mantí.

*O sols deixa'm la teva criatura
que la pugui bressar;
deixa'm seure al pedris, que el sol hi dura
i hi fa de bon estar.*

* * *

I la dona pietosa se'l mirava
quan va sortir el marit.
Ai, el marit la porta li barrava!
Joan de l'Ós, tothom te té avorrit!

Joan de l'Ós fa nosa,
Joan de l'Ós se'n va,
i la dona, si gosa si no gosa,
li allarga un tros de pa.

*I ell l'agafa amb les dues mans alçades
i ran de boca se li veu lluir,
i els pardals de les branques despullades
van recollint les molles del camí.*

Joan de l'Ós troba la nit
pel camí de la fageda;
dins la gorja com un llit
s'ha adormit la lluna freda.

–Bona nit, bon picot de cua verda;
bona nit, bon picot del bec llarg;
bona nit, bon cucut del bec eixut;
bona nit, mare garsa baladrera,
i el gaig brillant que les cries esvera,
i el reietó menut.

–*Joan de l'Ós, qui t'ho diria,
el més gran i el més valent,
que t'ha tret de la masia
sense dar-te acolliment.*

* * *

Joan de l'Ós ja s'ha perdut de vista,
la Mort el va guiant en son camí.
Ai, dins el cor d'aquella selva trista
ja no s'hi sent l'olor del romaní!

La lluna nova a penes si s'albira,
Joan de l'Ós reposa vora un pi;
i Pare Llop al seu davant se'l mira;
escolteu què van dir:

–Germà Llop, tots dos érem infants;
vam ser els amics millors;
tu em llepaves les mans,
jo et mirava amorós.

Cada nit ens trobàvem i ens deïem bona nit,
i quants cops el menjar ens hem partit!
–Joan de l'Ós, l'amor que jo et tenia
te'l guardo tot ben sencer.

–La bona voluntat que en tu hi havia
encara deus haver.
Però mira, germà, jo sóc molt vell
i ara vaig a morir,

quan sentis la fredor damunt ma pell,

enterra'm a la soca d'aquells pi,
i no empaitis si acàs ve algun ocell
a refilar per mi.

Germà Llop, he sentit una cançó:
*Joan de l'Ós, qui t'ho diria,
el més gran i el més valent,
que t'han tret de la masia
sense dar-te acolliment.*

* * *

–Joan de l'Ós, t'han tret de la masia
i dins la selva vas cercant la mart;
ai dissortat del qui no t'acollia!
ai la pagesa quan camini a l'hort!

–Oh, germà llop, com ta paraula és dura!
No fereixis en va,
que la pagesa tranquil·la i madura
va dar-me un tros de pa.

Oh, germà llop, perdonaràs aquells
que m'han ofès i que m'han avorrit;
no tornaràs amb els morros vermells
a rentar-te a la font com cada nit.

Per les herbes amargues i primes,
fes-me'n serment, pel vent rebel,
i per la lluna clara que t'estimes
i la gerra de la mel;

pel caminar de nits, que és cosa brava
i perquè un jorn vares llepar les mans
del Joan de l'Ós! Que el braç se li cansava
d'empaitar tantes bruixes i gegants,
i la pagesa una cançó cantava
tot adormint els seus infants.–

I en dir això, Joan de l'Ós es va estremir,
i Pare Llop el palpa i diu: “Ja és mort!”
Ai, dins el pit salvatge ja finí
de bategar-hi el cor.

I Pare Llop passà per la masia

